

1.04 Strokovni članek

IZ ARHIVSKIH FONDOV IN ZBIRK
FROM ARCHIVAL FONDS AND COLLECTIONS

UDK 654.197:550.34(497.473)"1976"

Prejeto: 2. 10. 2024

Arhiv Televizije Slovenija in arhivsko gradivo o poročanju Radiotelevizije Ljubljana o potresu v Posočju leta 1976

ALEKSANDER LAVRENČIČ

arhivski svetnik, dokumentalist raziskovalec
Radiotelevizija Slovenija, Kolodvorska 2, SI-1550 Ljubljana
e-pošta: aleksander.lavrencic@rtvslo.si

Izvleček

Radiotelevizija Ljubljana je leta 1976 obširno poročala o potresu, ki je stresel zemljo v Posočju 6. maja 1976. Filmski trakovi so shranjeni v Arhivu Televizije Slovenija. Večina arhivskega gradiva o potresu leta 1976 je že digitalizirana. Daljši citati poskušajo poustvariti napetost, strah in negotovost med ljudmi, ki jih je prizadela naravna nesreča.

Ključne besede:

naravne nesreče,
potresi, Posočje,
Radiotelevizija
Slovenija, Arhiv
Televizije
Slovenija

Abstract

ARCHIVES OF THE TELEVISION SLOVENIA AND ARCHIVAL MATERIAL
ON THE REPORTING OF RADIOTELEVISION LJUBLJANA ON THE 1976
EARTHQUAKE IN THE SOČA VALLEY REGION

In 1976, Radiotelevision Ljubljana reported extensively on the earthquake that shook the grounds in the Soča Valley region on 6 May 1976. The film strips are stored in the Archives of the Television Slovenia. Most of the archival material on the 1976 earthquake has already been digitized. Longer quotes attempt to recreate the tension, fear and uncertainty among the people affected by the natural disaster.

Key-words:

natural disasters,
earthquakes, Soča
Valley region,
Radiotelevision
Slovenija, Archives
of Television
Slovenia

Uvod

Potres z epicentrom pri Huminu (Gemona, Furlanija) je leta 1976 povzročil veliko gmotno škodo v Sloveniji. V sosednji Furlaniji je potres zahteval tudi smrtne žrtve. Sledila je obnova, ki je nekatere kraje popolnoma spremenila. Najhuje poškodovani kraji so bili v krajevnih skupnostih Breginj, Borjana, Srpenica, Ladra-Smast, Čezsoča, Žaga, Volarje in Trnovo ob Soči, močno prizadeti so bili kraji v krajevnih skupnostih Idrsko, Kobarid, Kred in Kamno v občini Tolmin, v krajevnih skupnostih Orehek in Bukovo v občini Idrija ter v krajevni skupnosti Kojsko v novogoriški občini. Zelo močno so bili poškodovani kraji v občinah v Beneški Sloveniji in Reziji: Neme (Nimis), Čenta (Tarcento), Ahten (Attimis), Tipana (Taipana), Rezija (Resia), Fojda (Faedis), Bardo (Lusevera), Ratenj (Artegna), Humin (Gemona del Friulli), Podbonesec (Pulfero), Špeter Slovenov (S. Pietro al Natissone), Tavorjana (Torreano), Majmak (Moimacco), Premarjag (Premariacco) in Čedad (Cividale del Friulli).¹ Radiotelevizija Ljubljana (odslej RTV Ljubljana) je takoj poročala o potresu in hkrati opravila zelo pomembno vlogo obveščanja prebivalstva in pomoči prizadetemu prebivalstvu. RTV Ljubljana je gledalce in poslušalce še več kot leto dni tudi redno obveščala o obnovi Posočja ter pomoči in solidarnosti do prebivalcev, ki so utrpeli škodo v potresu. Krizna obdobja v potresnem času navadno pokažejo, kako je pomembno, da so ljudje obveščeni. Potresnim sunkom 6. maja 1976 so se pridružili trenutki velikega ljudskega preplaha, neučakanosti in življenjske ogroženosti. Pojavila se je velika želja po vesteh, kje in kaj se dogaja, koliko je škode in žrtev.² Radio in televizija sta bila najhitrejša obveščevalca, nekatera sporočila sta Televizija in Radio Ljubljana posredovala madžarskim in italijanskim postajam, oddaje iz Kopra je gledalo in poslušalo milijone Italijanov.³ Čeprav je največ gradiva ohranjenega v dnevnem in revijalnem tisku, hranita slikovne in zvočne zapise oddaj tudi radijski in televizijski arhiv Radiotelevizije Slovenija. Arhivsko gradivo hranita radijski in televizijski arhiv RTV Slovenija. Podrobneje smo raziskali Arhiv Televizija Slovenija, ki hrani arhivsko gradivo na filmskih trakovih, pripadajoče perfo zvočne trakove in besedila oddaj. Besedila oddaj nam pomagajo razbrati vsebino nemih filmskih zapisov, v nekaterih primerih, ko ni bil arhiviran slikovni del poročanja o dogodku, so to tudi edini viri informacij. Pri raziskovanju omenjenih virov informacij imajo raziskovalci velike težave, saj besedila oddaj, ki so arhivirana brez slikovnega gradiva, niso katalogizirana.

Prve novice o potresu leta 1976

Kdaj se je točno stresla zemlja tistega majskega večera leta 1976, se je v spominu ljudi ohranilo različno, pri čemer je na spomin močno vplival tudi televizijski program tega dne. Gledalci, ki so spremljali televizijski program Televizije Ljubljana (od leta 1990 preimenovane v Televizija Slovenija), se navadno spominjajo nadaljevanke Mladi Garibaldi, potres pa je vznemiril ljudi, ki so zapuščali svoje domove, kmalu po koncu četrtega dela nadaljevanke, v času predvajanja reklamnega bloka pred oddajo V areni življenja sem stal. Program je prekinilo kratko, tri minute dolgo poročilo o potresu,⁴ pri čemer je televizija o hudi naravni nesreči poročala takoj po dogodku, to je v drugem televizijskem dnevniku 6. maja 1976 z začetkom ob 22.08.⁵ Sledila je oddaja Aktualno politič-

¹ Orožen Adamič: Učinki potresa v Posočju 1976, str. 102–104.

² Jan: Potresni bilten Informacija in druga sredstva obveščanja, str. 451.

³ Prav tam, str. 453.

⁴ Oddaje, 19, 1976, APR – Poročilo o potresu, 6. 5. 1976.

⁵ TV Dnevnik 2, 6. 5. 1976.

ne redakcije (APR) Posebne oddaje o potresu v dolžini 79 minut (od 22.36 do 23.55).⁶

Prvi ohranjeni filmski zapis o potresu je prispevek Tomaža Terčka, ki je za Televizijo Ljubljana poročal iz Tolmina in Kobarida.⁷ Prvemu poročanju je tega dne sledilo več prispevkov. Pri nekaterih je ohranjen samo zapis besedila, medtem ko so prispevki, ki so bili narejeni na filmskem traku, digitalizirani in dostopni v katalogu Mediateke RTV Slovenija – Digitalnem arhivu. Čeprav so bili novinarji RTV Ljubljana in koprške RTV zelo dejavni in prizadevni v prvih dneh potresnih dogodkov, ne najdemo o poročanju nobenega zapisa v internem glasilu Kričič za leto 1976. Televizija Ljubljana se tudi ni vključila v akcijo zbiranja podatkov o obveščanju leta 1976, na vabilo se je odzval samo Lojze Štradjot, ki je pripravil poročilo o poročanju Radia Ljubljana.

Poročanje Radia Ljubljana

Iz poročila Lojzeta Štradjota⁸ izvemo, da se je prva radijska ekipa odpravila na potresno območje okrog polnoči in poslala v Ljubljano prvo telefonsko poročilo s terena ob pol dveh s postaje milice v Idriji. Dve do tri minute zatem so poslušalci lahko to poročilo že slišali. Ob pol štirih so objavili prve posnetke pogovora z ljudmi v okolici Mosta na Soči. Vsi so pripovedovali, kako so prestrašeni zbežali in hiš na plano in preživeli noč na prostem ob ognju. Številni ljudje so tisto noč čakali na novice in program radia je tekel vso noč, v eter so poslali pogovor s člani občinskega štaba Tolmin, poslušalci so lahko slišali zbirne, čeprav še nepopolne podatke o posledicah potresa, ranjenih prebivalcih, porušeni ali poškodovani hišah, o organiziranju prve pomoči in delovanju enot civilne zaščite. Ob šesti uri zjutraj so zbrane novice posredovali poslušalcem v oddaji Jutranja kronika. Tudi druga novinarska ekipa, ki je prispela na Tolminsko 7. maja popoldne, je opravljala delo na terenu med sedmim in osmim majem ter neprekinjeno pošiljala novice. Poleg poročanja s potresnih območij je radio pripravil v maju in juniju več daljših oddaj oziroma reportaž, ki so govorile o življenju in težavah ljudi v prizadetih krajih, začetkih obnove poškodovanih hiš in solidarnostni pomoči iz vseh krajev Slovenije in drugih republik.

Na radijske poslušalce so prav gotovo šokantno delovale prve novice o smrtnih žrtvah v Furlaniji:

»Po zadnjih podatkih je sinočnji potres v Furlaniji terjal 343 žrtev, toliko so jih namreč odkrili doslej, tisoč ljudi je v bolnicah, med njimi se jih 60 bori s smrtjo. Reševalne skupine še vedno niso odstranile ruševin in odkrile morebitne druge žrtve, prav tako se še niso prebile do odročnih krajev o usodi katerih nihče ničesar ne ve, saj so telefonske in druge zveze pretrgane.«⁹ V naslednjih poročilih so se podatki o številu smrtnih žrtev še povišali: »Ob sedmih in petnajst minut so sporočili, da so doslej izkopali izpod ruševin 600 mrtvih, neuradne številke števila žrtev pa se gibljejo od 700 do 800.

⁶ Podatki so ohranjeni v knjigi oddaj (Oddaje, 19). Četrty del nadaljevanke Mladi Garibaldi je bil načrtovan od 20.52, sledil je daljši reklamni blok do 21.03, medtem ko je bila ob 21.03 v načrtu za predvajanje dokumentarna oddaja Četrtekovi razgledi: V areni življenja sem stal. O posebnih oddajah o potresu je ohranjen samo zapis v knjigi oddaj, vendar ni nobenih drugih pisnih ali slikovnih virov. Tudi zvočni posnetki iz arhiva Radia Koper datirajo v naslednji dan, to je 7. 5. 1976 (Poročanje Jure Pengov o potresu v Benečiji, poročanje Potres v Benečiji – Šumenjak, Ob potresu v Posočju, Potres v Benečiji – Vidovich, Potres v Benečiji – Pengov, Potres v Benečiji – radioamaterji iz Pirana z radioamaterji iz Italije).

⁷ TV Obzornik, 7. 5. 1976.

⁸ Štradjot: Radio Ljubljana poroča o potresu, str. 454–455.

⁹ Potres v Benečiji – Pengov, 7. 5. 1976, 1.

2000 ljudi je ranjenih, večina od njih je v bolnišnicah. Drugo noč je prebivalstvo sedemnajstih občin Furlanije preživel na prostem, kljub pospešenim akcijam pomoči namreč niso mogli zagotoviti šotorov in drugih priročnih sredstev za prenočitev 70.000 ljudi, kolikor jih je ostalo brez strehe. Reševalne ekipe so vso noč neprekinjeno odkopavale ruševine. Poleg novih žrtev so rešili še tri žive ljudi, med njimi osemletno deklico ... Karabinjerji so sporočili, da je še nekaj odročnih vasi v hribih, kamor reševalne ekipe še niso prodrle, in o usodi katerih se malo ve. Zdravniške ekipe nadaljujejo z delom, dobile so okrepitve iz Avstrije in Kanade ...»¹⁰

Dogajanje v sosednji Furlaniji so spremljali tudi piranski radioamaterji, ki so prejeli prve podatke o posledicah potresa v pogovorih z italijanskimi kolegi, ki so poročali o stanju v Huminu, Majanu, Buiji, Castelnovu in drugih krajih.¹¹

Novinarka Radia Koper se je v jutranji oddaji pogovarjala s krajani vasi Mlinsko pri Kobaridu in Kobarida, ki so preživel noč na prostem. Hiše so bile po prvi oceni tako poškodovane, da so se krajani odločili, da bodo tudi naslednjo noč preživel na prostem oziroma v zasilnih bivališčih, saj so bili prestrašeni zaradi ponavljajočih se potresnih sunkov. Stare hiše so bile poškodovane tako močno, da bi se lahko porušile ob prvem večjem sunku. Strehe so bile razkrite, dimniki porušeni, stene so se razmaknile, okenska stekla popokala. Zapreti in izprazniti so morali tudi zdravstveni dom v Kobaridu. Že takoj po potresu je bilo jasno, da je škoda na Tolminskem neprimerno višja kot ob potresu na Kozjanskem.¹²

Slovenski televizijski gledalci so lahko izvedeli za prve novice o potresu v večernem Dnevniku 6. maja 1976:

»Nocoj, približno ob 21. uri in dve minuti, je bilo čutiti po vsej Sloveniji in tudi po nekaterih drugih krajih Jugoslavije potresne sunke. Zbrali smo nekaj skopih podatkov, iz katerih je moč razbrati, da so povzročili preplah med prebivalci, ki so iz poslopij zbežali na ulice. Prvi potresni sunek je bil šibkejši, drugi pa močnejši, trajal pa je približno deset sekund. Podatkov o jakosti in kje je bil epicenter še nimamo. Izvedeli smo, da je v nekaterih krajih opeka popadala s streh. Potresne sunke so občutili najmočnejše v stolpnica in v drugih višjih zgradbah, v Mariboru pa so ga najbolj občutili v novem naselju pri pivovarni Talia. Prebivalci Kopra so bili deset minut brez luči in so po naših podatkih na mestnih ulicah, potresni sunek pa so čutili tudi v Trsu. Zvedeli smo tudi, da so prebivalci Sevnice občutili en sam močan sunek.»¹³

Približno uro po potresu še ni bilo jasno, kje je epicenter, so pa že domnevali, da je izven države:

»Kot so nam pravkar sporočili z geofizikalnega zavoda, je vso Slovenijo in del Hrvaške zajel izredno močan potres, ki je najmočnejši v zadnjih desetletjih. Tovariš Ribarič, ki nam je posredoval podatke, nam je dejal, da domnevajo, kako je epicenter izven Slovenije. Pri tem se opirajo na poročila iz drugih republik. Natančnejših podatkov sicer ni, ker so prvi potresni sunki aparature na geofizikalnem zavodu spravili iz ravnotežja. Na Golovcu so zabeležili potres pete stopnje, ponekod v Ljubljani pa je na slabših tleh dosegel ali celo presegel šesto stopnjo.»¹⁴

¹⁰ Potres v Benečiji – Pengov, 7. 5. 1976, 2.

¹¹ Potres v Benečiji – Radioamaterji iz Pirana in radioamaterji iz Italije, 7. 5. 1976.

¹² Ob potresu v Posočju, 7. 5. 1976.

¹³ TV Dnevnik 2, 6. 5. 1976, 1.

¹⁴ TV Dnevnik 2, 6. 5. 1976, 2.

Glede na trenutno zmedo ni bilo čudno, da so v nekaterih krajih že hiteli k ogledu morebitne škode, medtem ko novic iz najbolj prizadetih krajev še vedno ni bilo:

»Iz Litije sporočajo, da so člani občinskega štaba za civilno zaščito že odšli v nekatere kraje ugotavljati škodo, saj Zasavje leži na tektonski prelomnici. Dobili pa smo še nekaj informacij iz drugih republik. Potres so čutili po vsej Hrvaški in Bosni ter deloma tudi v Srbiji in Makedoniji. Na Hrvaškem so močnejše potresne sunke čutili na Reki, v Bjelovarju in v Varaždinu. Poročil o morebitnih človeških žrtvah in večji gmotni škodi ni.«¹⁵

V prvi dnevnoinformativni oddaji naslednjega dne (TV Obzornik, 7. 5. 1976) so najprej poročali o dogajanju na območju, ki ga je potres najbolj prizadel. Ohranjeni so pisni viri in avdiovizualni zapis poročanja Tomaža Terčka iz Tolmina in Kobarida. Radiotelevizija Ljubljana je na potresno območje poslala posebne ekipe, medtem ko so poročila prejemale tudi iz drugih virov, prav tako iz tujine. Po podatkih italijanskega notranjega ministrstva je bilo žrtev manj, kot so sprva poročali iz Furlanije (TV Obzornik, 7. 5. 1976):

»Po najnovejših podatkih italijanskega notranjega ministrstva je v potresu, ki je sinoči okoli devete ure zvečer zajel severovzhodne dele Italije, izgubilo življenje najmanj 187 prebivalcev, 986 pa je ranjenih. Ta podatek italijanskega notranjega ministrstva pa je v nasprotju s podatkom, ki ga je pred nekaj urami izdala italijanska policija, kjer je rečeno, da je okoli 260 mrtvih in 1500 lažje ali težje ranjenih. Kljub temu so to le začasni podatki, saj je potres prizadel kar 19 manjših mest, ki štejejo od tisoč do sto tisoč prebivalcev. Mesteca so od 30 do 80 odstotkov porušena. Najtežje je prizadeto mesto Majano, kjer je pod ruševinami izgubilo življenja, po dosedanjih podatkih 58 prebivalcev. O smrtnih žrtvah, ranjenih in hudi materialni škodi pa poročajo tudi iz Osopa, Tarčenta, Buia, Ragogne, Gemone (Humina op. a.) in San Daniela. Zaradi hudega potresa so po vsej Italiji začeli s solidarnostno akcijo, saj je vsa severovzhodna Furlanija še vedno brez elektrike, telefonskih zvez in pitne vode, ki jo morajo dovažati v cisternah. Vojska je že postavila več sto šotorov, ponoči pa so s potresnega območja pozivali, naj jim pošljejo kri in druga zdravila. Promet na potresnem območju je bil omrtvičen. Tudi italijanska vlada je razpravljala o ukrepih pomoči in odobrila milijardo lir kot prvo nujno pomoč, italijanski Rdeči križ pa je za pomoč zaprosil tudi mednarodni Rdeči križ. Potres so zaznali v številnih seizmoloških postajah v Avstriji, Švici, Zahodni Nemčiji, Belgiji, Nizozemski, Franciji in Madžarski, zaznali pa so ga tudi v Združenih državah Amerike in na Švedskem.«¹⁶

Čeprav se skoraj kot neverjeten sliši zadnji podatek, da so geofizikalne merilne naprave zaznale potresne sunke tudi onkraj Atlantika, so ljudi nekoliko pomirjali podatki, da je bil potres šibkejši kot potres, ki je leta 1963 prizadel Makedonijo, a predvsem je bilo manj smrtnih žrtev:

»Potres, ki je sinoči prizadejal kraje v italijanski pokrajini Furlanija, je bil malo slabše moči kot skopski potres, ko je 26. julija leta 1963 izgubilo življenje 1.070 oseb. Po besedah doktorja Vukašinovića z beograjskega seizmološkega zavoda je bila moč včerajšnjega potresa v epicentru šest in pol stopnje Richterjeve lestvice in dvajset kilometrov pod površino. Razdiralna

¹⁵ TV Dnevnik 2, 6. 5. 1976, 3.

¹⁶ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 1.

moč tega potresa je na površini znašala osem in pol stopenj po Mercallijevi lestvici, skopskega pa devet stopenj, epicenter pa je bil le pet kilometrov pod zemeljsko površino.»¹⁷

V zgodnjih jutranjih urah je televizijska ekipa, ki so jo sestavljali Tomaž Terček, Janko Šopar in Silvo Hodnik, pripravila daljše poročilo iz Tolmina, Kobarida in vasi Ladra pri Kobaridu. Slika nam pokaže pretresene krajanke, pokrite z odejami, ponekod zbrane ob ognju, ulice so prekrite s padlim ometom, z opekami in s strešniki. Gledalcem je o stanju poročal Tomaž Terček (TV Obzornik, 7. maj 1976): »Na Tolminskem in v zgornjem Posočju se zemlja hitreje umirja kot ljudje, ki so nocoj preživeli najdaljšo noč.« S temi besedami je Terček najbolj strnjeno povedal vse, kar je zaznal v ranih jutranjih urah:

»Življenje se umirja samo navidezno, v normalni tir vsakdana pa se ne bo kmalu vključilo. Te noči nihče izmed ljudi, ki živijo v Soški dolini, v neposredni bližini epicentra, ne bo kmalu pozabil. Bila je noč strahu in edine želje, da bi čim prej prišlo jutro in z njim dan, da bodo vsaj videli, kje grozi najhujše. Le malo ljudi je to noč prespalo v domovih, večina jo je preživela na prostem ali v avtomobilih, šotorih in prikolicah. Nekateri so si poiskali prebivališče v garažah, drugi so prezebali na klopih pred hišami in v parkih, ali pa so se vso noč nemirno sprehajali po mestu, vaseh in zaselkih ter tako utrujeni in neprespani, mnogi tudi s skrbjo, ali jih bo njihov dom še lahko sprejel pod streho, dočakali dan.«

Čustvenemu uvodu je sledilo naštevane konkretnih dejstev:

»Gojenci dijaškega doma v Tolminu so si poiskali prenočišče kjer koli na varnem v dokaj hladni noči, njihovi vrstniki iz Bovca so prespali v avtobusih, učencem posebnega zavoda v Tolminu pa so pripadniki armade priskrbeli šotorska krila, pod katerimi so vsaj za nekaj trenutkov zatisnili oči. Doma la vsi ljudje, ki jih srečujemo zjutraj, so še vedno prestrašeni, saj je že prvi potresni sunek povzročil med njimi zmedo, iz katere se je v paniki zgodilo največ nesreč. Po prvih podatkih je ranjenih štirinajst ljudi. Zdravstvena služba je odlično delovala, v bolj ogroženih krajih pa so se hitro organizirale tudi enote civilne zaščite in prostovoljni gasilci. Kmalu po prvem sunku se je sestel tudi občinski štab, kamor se že stekajo podatki o škodi, ki pa je niti približno ni mogoče v celoti oceniti. Marsikje bo posledice sinočnje katastrofalne 21. ure dokončno odkril šele čas.«

Na poti proti Kobaridu, kjer je bilo v mestu in okolici najhujše, je televizijska ekipa naletela na skale, ki so cesto zožile v enosmerno. Skale, ki so se zvalile na cesto od Kobarida do Bovca pa so bile tako velike, da so jih morali razstreliti.

»V Idrskem je poškodovanih precej hiš, z mnogih je opeka dobesedno pometana s streh in davi so prebivalci te majhne vasi nemo opazovali posledice grozotne noči, ki je marsikomu uničila dolgoletni trud in pritrgovanje. Delavci tovarne igel v Kobaridu zjutraj sprva niso mogli v tovarno, saj je čelna stavba razpokana, popokale pa so tudi šipe in šele posebne komisije bodo lahko ugotovile, če bo v teh prostorih še varno delati. V Kobaridu menda ni niti ene hiše, s katere sinoči ne bi padala opeka, pri pekarni pa se je porušil dimnik, zaradi česar bodo morali za ljudi iz tega dela doline nekaj časa voziti kruh iz Bovca. Poškodovanih je tudi več osebnih avtomobilov, kot povsod pa so tudi tu ljudje ob vsej nesreči veseli, da vsaj žrtev ni bilo. Najhujše je prav

¹⁷ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 2.

gotovo poškodovana vas Ladra na levem bregu Soče, kjer med 37 hišami niti ena ni ostala cela, in verjetno tudi, vsaj brez popravil, niti v eni ne bo moč varno prebivati. 170 prebivalcev, ki so preživeli noč v sadovnjaku, je tako rekoč brez strehe. Včerajšnja deveta ura je bila zanje, pa tudi za sosednjo Smast in druge zaselke, dobesedno katastrofa. Z Ladrskega vrha so se kotale skale, bobnelo je kot v ogromnem kotlu, stene in stropi so pokali, padala je opeka, otroci jokali.»

Mladi vaščan je povedal v mikrofonski Janka Šoparja: »Cel 'džumbus' je bil, ko je začelo 'ravstati', sem 'laufal' takoj ven. Eni niso hoteli iti ven, tu sem lovil otroke, da sem jih obdržal na sredi vasi. Nevarno je bilo, 'cegli' so šli dol s strehe. Na tla sem dal deske, neke 'deke' sem dobil, sem spal – samo nisem spal – če je šel kak motor mimo, sem že mislil, da je potres, da trese.« Za prihodnje noči je povedal, da namerava postaviti šotor, tako za silo, da bo, medtem ko se bodo preostali vaščani znašli – nekaj v avtomobilih, nekaj bodo napravili tudi zasilnega. Prispevek je zaključil Tomaž Terček s stavkom: »Da, strahot minule prečute noči tudi čas ne bo prav kmalu izbrisal, niti v Ladrach, ne v Smasti, pa ne v Idrskem, Kobaridu, Volčah, Teminah, Čezsoči, Volarjih, Tolminu, Prapetnem, Gabrju, Čiginju, Srpenici, Žagi, Breginju, Borjani, na Livku, domala v vsem nižinskem delu Tolminske.« Za vasi v hribovitem delu še niso imeli podatkov.¹⁸

Po povratku ekipe RTV Slovenija s potresnih območij so pripravili poročilo, v katerem so strnili osnovne ugotovitve:¹⁹

- »Položaj v krajih, ki jih je prizadel potres, je normaliziran;
- V Tolminu so pripravili posebne komisije splošnega ljudskega odpora in civilne zaščite ter druge strokovne organizacije, ki so ves dan obiskovale bližnje vasi;
- Potres je najhuje prizadel vas Podbela, kjer je skoraj do tal porušenih šestdeset hiš;
- Približno dva tisoč prebivalcev bo moralo tudi to noč preživeti na prostem;
- Odbor je pripravil akcijo za nabavo šotorov in prikolic«.

Komisije sicer še niso prejele vseh poročil, tako da še niso natančneje poročale, kako je s stanovanji, z gospodarskimi poslopji in drugimi objekti, ki so bili poškodovani. Poškodovano je bilo tudi cestno omrežje. Učencem osnovnih šol v Tolminu in Kobaridu je odpadel pouk, delali niso tudi v nekaterih gospodarskih organizacijah, kjer so bila poslopja huje poškodovana. Takoj je stekla solidarnostna akcija in iz vseh krajev Slovenije je začela prihajati pomoč tako v denarni obliki kot tudi v živilih. Vsi, ki so bili lažje ali težje ranjeni, so dobili zdravniško pomoč, medtem ko smrtnih žrtev v Sloveniji ni bilo.²⁰

V Kobaridu je hude poškodbe utrpela zdravstvena ambulanta.²¹ Zdravnik dr. Branko Rustja je pred televizijsko kamero opisal umik iz poškodovane stavbe in oskrbo prvih poškodovancev:

¹⁸ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 3.

¹⁹ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 4.

²⁰ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 5; Martelanc: Občinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem. Arhivski dokumenti o obnovi Posočja po katastrofalnem potresu v letu 1976, str. 103.

V članku je omenjeno, da je za posledicami potresa umrla vaščanka v kraju Sedlo. Podatek smo preverili tako med domačini kot tudi v župnijskem arhivu Koper, kjer čakajo na digitalizacijo župnijske knjige Župnije Sedlo. V mrliški knjigi Župnije Sedlo so za leto 1976 vpisani štirje pogrebi. Pri nobenem od njih ni kot vzrok smrti naveden potres. Za podatek se zahvaljujemo arhivarju Luki Tulu.

²¹ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976.

»V tistem hipu, ko se je to podiralo, smo se komaj rešili iz te stavbe, kjer je ambulanta, ker so se vrata zataknila od teže, in smo morali skakati skozi okna. To se pravi, da je ambulanta za delo že popolnoma odpadla. Zato smo kar tukaj na cesti na hitro improvizirali iz moje zdravniške torbe in tistim materialom, ki je bil notri, samo prvo pomoč, ker drugega nismo mogli nuditi. Potem pa smo te ljudi poslali naprej v druge ustanove, kjer so jih lahko zašili in bolj oskrbeli. Poškodbe so bile hujše samo pri tistih, ki so skakali skozi okna in so imeli na nogah nekaj težjih ran, drugače pa hudih poškodb ni bilo, razen ranjenih glav in polomljenih rok zaradi padanja opek in strešnikov. So pa tudi kasneje prišli še ljudje iz bolj oddaljenih krajev, ki so bili v prvem hipu še tako šokirani, da prihajajo šele sedaj. Moje delo je v tem trenutku to, da nekoliko izpraznim prostore ambulate, ker je hiša namenjena kompletnemu rušenju, in so se od jutra do sedaj povečale špranje od enega do dveh centimetrov; to se pravi, da se bo hiša počasi sama od sebe podrla, kot kaže. Te stvari bomo iz ambulate znosili v novo šolo,²² kjer so nam določili zasilno lokacijo za ambulanto, in bomo mi tam v nekdanji glasbeni sobi imeli čakalnico in zasilno ambulanto.²³ To bo kar hitro steklo, najbrž že jutri.«²⁴

Pred poročanjem o drugih dogodkih je bilo prebrano sporočilo o seji predsedstva SR Slovenije.²⁵ Na seji predsedstva SR Slovenije, ki jo je vodil predsednik Sergej Kraigher, je predsednik izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc seznanil člane predsedstva s stanjem na posameznih območjih Slovenije, ki jih je prizadel potres, in o posledicah, prav tako tudi o prvih že storjenih ukrepih za ugotavljanje in za odpravo posledic potresa. Takoj po potresu je bil aktiviran republiški štab za civilno zaščito, ki se je povezal s prizadetim območjem na Tolminskem. Na potresnem območju se je mudila skupina izvršnega sveta in štaba, ki se je udeležila tudi seje občinskega sveta za civilno zaščito v Tolminu. Predsednik izvršnega sveta Andrej Marinc je ob tej naravni katastrofi poslal sožalno brzojavko žalnemu odboru dežele Furlanije Julijske krajine ter mu izrazil najgloblje sožalje. Predsednika deželnega odbora je obvestil, da so pripravljene dati ljudem na prizadetem območju vso ustrezno pomoč. Iz vse Slovenije so prišla poročila o pomoči, namenjeni prizadetim prebivalcem. Odpravljanja posledic potresa so se takoj udeležile enote Ljubljanskega armadnega območja, medtem ko je sekretariat predsedstva republiške konference mladih pozval vse občinske konference, naj zagotovijo pripravljenost mladine, organizirane v mladinskih delovnih brigadah, za morebitno pomoč na potresnem območju.

Po končanem poročanju so gledalce še enkrat pozvali, da ni odveč, če vsi skupaj še enkrat razmislimo o ravnanju ob takih in podobnih naravnih nesrečah, in predstavili v ta namen izdano brošurico.²⁶

Prvi dan po potresu je predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito poslal sožalno brzojavko Predsedniku Republike Italije Giovanniju Leoneju, medtem ko je predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić poslal sožalno brzojavko predsedniku ministrskega sveta Aldu Moru.²⁷ Najnovejše podatke o stanju na potresnem območju v Italiji je gledalcem posredoval Jure Pengov, dopisnik RTV Ljubljana iz Trsta. Prizadete kraje je popoldne, 7. maja, obiskal tudi predsednik Republike Italije Giovanni Leone. Potresno območje v bližini epicentra je

²² Šola je bila zgrajena leta 1968 (TV Dnevnik, 7. 9. 1968).

²³ Ambulanta je zasilno delovala v prostorih osnovne šole do septembra 1977, ko so slovesno odprli nov, sodobni zdravstveni dom (TV Dnevnik 1, 17. 9. 1977). Spomladi 1978 je ob zdravstvenem domu začela obratovati tudi nova lekarna (TV Obzornik, 27. 3. 1978).

²⁴ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976.

²⁵ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 6.

²⁶ TV Obzornik, 7. 5. 1976, 7.

²⁷ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 1.

obiskal tudi novinar RTV Ljubljana Tomaž Terček in pripravil daljšo reportažo. Italijanski fotograf Baldassi Tacisio je o potresu izjavil: »Gledali smo televizijo, v hipu sem začutil prvi sunek. Potrese poznam. Rekel sem ženi, pojdi z menoj, kajti potres je. Žena ni hotela iti. Odšel sem sam, ko sem se vrnil, je v sobi vse plesalo in stvari so padale čezme. Odšel sem zopet ven, odpeljal ženo, v tem je ugasnila luč. Prijel sem ženo pod roko in jo odvedel ven. Medtem so bili že vsi zunaj. To je bil najhujši trenutek.«²⁸ Terček je v poročilu z območja epicentra dramatično opisal apokaliptični položaj, na katerega je tega dne naletela televizijska ekipa:

»Reševalni avtomobili nenehno vozijo sem ter tja. Njihove sirene tulijo – toda posnetki upanja so samo bežni, ker jih večina tudi nazaj hiti praznih. V Casassoli se nihče več ne trudi, da bi koga reševal. Preživeli so se vdali v usodo, da so ostali sami. Tu so nekatera velika gospodarska poslopja dobesedno sploščena v zemljo in le živinčeta, ki jih še od sinoči ni nihče napojil in jim dal hrane, mukajo okrog mrtvega hleva. Strahotno jih je poslušati. V tem kraju je umrlo veliko gospodarjev. Tako je bilo tudi v Majanu, kamor so nas iz Coloreda napotili, češ, ta kraj boste zlahka našli, ker ima cerkev prav tak zvonik, kakor naša. Toda, če bi Majano iskali tako, ga nikdar ne bi našli – kajti zvonika ni več. Med potresnim sunkom so zvonovi zadnjič zazveneli in se sesuli z obzidjem vred. Domačini neradi govorijo in le s težavo iztisnemo iz njih, da je bila jakost potresa osem stopenj. Pokopane so cele družine. Nihče več ne joka samo za svojimi. Žalost je v srcih vseh in besede tolažbe so v njih za vsakega.«²⁹

Tudi na Tolminskem in v zgornjem Posočju, v krajih, ki jih je najhuje prizadel potres na ozemlju Slovenije, se je mudilo več sodelavcev RTV Ljubljana. O razmerah in naporih za odpravo posledic sta poročala Ivo Milovanovič in Janez Jančar.³⁰ Tako kot izrazi sožalja prizadetim prebivalcem na italijanski in naši strani so prihajale iz vseh krajev številne oblike pomoči, da bi prizadeti čim manj občutili posledice katastrofalnega potresa. Navsezgodaj se je sestal občinski štab civilne zaščite in sprejel vse potrebne ukrepe. Kako je potekala akcija pri odpravljanju posledic, je povedal predsednik občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Tolmin Franc Kravanja. Občinski štab je deloval koordinirano, izvajal hitre akcije, imel neposreden stik z občani, ne samo z namenom, da bi bile te akcije učinkovite, ampak tudi zaradi tega, da pri občanah ne bi prišlo do občutka osamljenosti in beganja. Iz Tolmina se je oglasil novinar Tone Vahen, ki je ves dan spremljal prizadevanja prebivalcev za čimprejšnjo odpravo posledic potresa.³¹

Na seji predsedstva Slovenije, ki jo je vodil predsednik Sergej Kraigher, je predsednik Izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc seznanil člane predsedstva s stanjem na posameznih območjih, ki jih je prizadel potres, o posledicah ter tudi o prvih že storjenih ukrepih za ugotavljanje in za odpravo posledic potresa. Sestala se je koordinacijska komisija republiškega izvršnega sveta, ki je obravnavala poročila posebne komisije. Koordinacijska komisija se je v Ljubljano vrnila tik pred začetkom oddaje, zato so o ukrepih in stališčih, ki so jih sprejeli, poročali v drugem televizijskem dnevniku. V prvem televizijskem dnevniku so poročali še o novem potresu šeste stopnje po Mercallijevi lestvici ob 14. uri in 44 minut. Tudi tokrat so domnevali, da je bil potres v bližini mesta Monte San Simone, ki je 40 kilometrov oddaljen od Vidma. Strokovnjaki so domnevali, da se tla postopoma umirjajo, čeprav niso izključevali možnosti novih večjih potre-

²⁸ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 2.

²⁹ Prav tam.

³⁰ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 3.

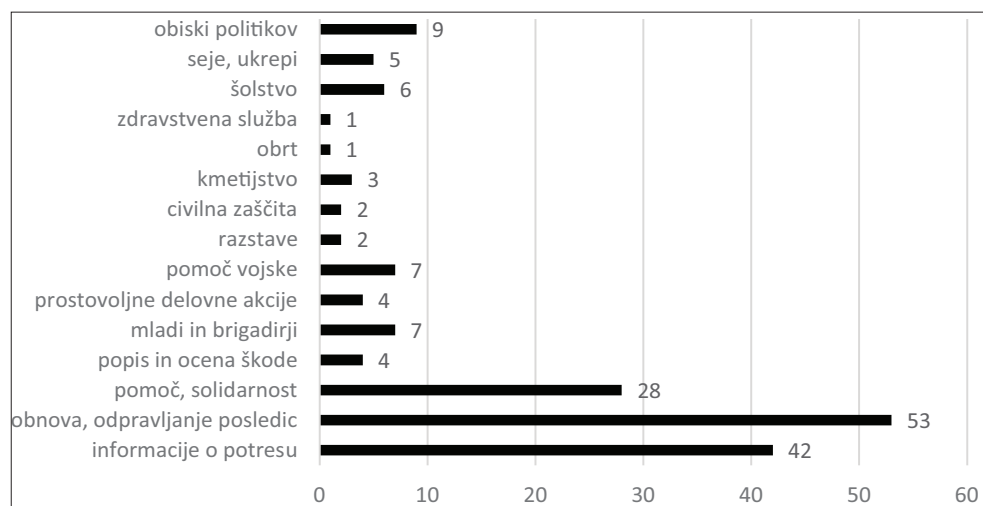
³¹ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 4.

sov.³² Z Geofizikalnega zavoda na Golovcu so sporočili, da po nočnem potresu ob eni uri in 25 minut ni bilo več čutiti večjih sunkov. Zemlja se sicer še ni umirila, saj so naprave na Golovcu še vedno zaznavale tresljaje, toda tresenje se je umirjalo. Dokončno naj bi se zemlja umirila čez dva dni ali tudi čez en teden. V zvezi s prej omenjenim zadnjim popoldanskim potresom in z njegovimi možnimi posledicami v uredništvo še niso dobili nobenih podatkov.³³ Uredništvo dnevnoinformativnih oddaj je v sodelovanju s televizijskim arhivom pripravilo pregled najhujših potresov od leta 1960.³⁴

V drugem televizijskem dnevniku so si gledalci ogledali poročilo Jureta Pengova iz Italije, kjer je blizu 110.000 ljudi še vedno čakalo, da bodo noč preспали na prostem. Iz Tolmina je poročal Tone Vahen. Ljudje so bili še vedno pod vtisom strahu pretekle noči, vendar jim je hitra solidarnostna akcija iz številnih krajev dala trdno upanje, da tudi v obdobju, ki je pred njimi, ne bodo ostali sami.³⁵ Končala se je seja koordinacijske komisije republiškega izvršnega sveta. Na njej so obravnavali poročila članov izvršnega sveta, ki so se vrnili s potreznega območja na Tolminskem. Več o sklepih sestanka sta povedala republiški sekretar za urbanizem Boris Mikoš ter predsednik Republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo Anton Fazarinec, ki sta bila kot gosta povabljeni v studio. Potres je povzročil precej škode tudi na Gorenjskem, največ na objektih v Bohinju.³⁶

Poročanje o potresu do maja 1977

Radiotelevizija Ljubljana je objavljala prispevke o potresu, obnovi in pomoči krajanov skozi celotno leto 1976 in v letu 1977. Po podatkih iz popisa smo

Potres v Posočju 1976, dnevnoinformativni prispevki po temi poročanja maj 1976 – maj 1977

(Vir: avtorjeva raziskava 2024)

³² TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 5.

³³ TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, 6.

³⁴ V potresu v Gvatemali leta 1976 je življenje izgubilo 20.000 ljudi, leta 1972 je v Giru v Iranu med potresom izgubilo življenje več kot 5.000 ljudi, najhujši potres v zadnjih 16 letih je bil v Peruju leta 1970, ko so našli okoli 50.000 mrtvih, potres v Turčiji leta 1968 je terjal 2.000 življenj, najhujši potres v Jugoslaviji je bil 26. julija 1963 v Skopju, ko je med ruševinami izgubilo življenje 1.070 ljudi, 11.000 življenj je zahteval potres v Cesminu v Iranu leta 1962 in potres leta 1960 v maroškem mestu Agadir, kjer so našli 12.000 mrtvih.

³⁵ TV Dnevnik 2, 7. 5. 1976, 1.

³⁶ TV Dnevnik 2, 7. 5. 1976, 2.

poskušali razvrstiti prispevke glede na temo poročanja o potresu leta 1976. Zaradi skopih podatkov smo več prispevkov uvrstili v kategorijo splošnih informacij o potresu (42), čeprav bi podrobnejši pregled pokazal, da so bile podane tudi informacije o dejavnosti zdravstvene službe, položaju v gospodarstvu po potresu, šolskemu pouku in pomoči pri obnovi. Kot je značilno za vsa poročanja o potresih, je zato največ prispevkov o obnovi in odpravljanju posledic potresa (53), saj se ti prispevki pojavljajo skozi celo leto. Preverili smo tudi, koliko prispevkov je že digitaliziranih in koliko je prispevkov, ki imajo poleg filmskih trakov arhivirane tudi trakove z zvočnim zapisom. 142 prispevkov dnevnoinformativnega programa o potresu v Posočju je že digitaliziranih, medtem ko je 48 prispevkov, ki so opremljeni z zvokom. Informacije o vsebini prispevkov, predvsem tistih, ki so brez zvočnega zapisa, smo našli v besedilih oddaj, kjer so zapisana besedila, ki so jih prebrali voditelji dnevnoinformativnih oddaj. Ker smo prostorsko omejeni, bomo v članku predstavili samo tri prispevke: prvega o obnovi, ki je sredi poletja vlila optimizem, drugega o potresu v septembru, ki je povzročil še dodatno škodo, in prispevek o spremembah, kakršne so doživeli krajanji Breginja leto dni po potresu.

Konec poletja so ljudje pospešeno popravljali poškodovane hiše in se pripravljali na mirno zimo. Tomaž Terček se je ponovno javil iz vasi Ladra:

»Smo nekako na istem mestu v Ladrach pri Kobaridu, kjer smo nekako pred tremi meseci po strahoviti noči, v kateri se je tresla zemlja v Posočju, ob jutranji zori posneli naš prvi raport s potresnega območja. Takrat si nismo mogli niti misliti, da bosta jugoslovanska solidarnost ter vztrajnost in delavnost domačinov že v kratkem času tako učinkovito blažila posledice potresa, ki pomeni v treh prizadetih občinah 150 milijard starih dinarjev škode. Od tega dve tretjini ali za dva in pol narodnega dohodka v občini Tolmin. Potresno območje je zdaj že nekaj časa prostrano gradbišče, na katerem so ljudem najprej priskočili na pomoč brigadirji in skupaj obnovili okrog petsto zgradb, zdaj pa so na vrsti gradbena podjetja, ki morajo opraviti vsaj osnovna in najzahtevnejša strokovna dela, vezave in injeciranje na poškodovanih zgradbah, vendar je njihova prisotnost v Posočju v teh dneh, ko se mraz že plazi v zasilna bivališča prikolic, dokaj skromna. Okrog trideset delavcev Gradbene industrije Primorske – GIP in koroških železarjev iz Dravograda gradi in obnavlja domove v Breginjskem kotu, Kobaridu in na Livku, drugod pa ljudje še kar odlašajo s končno odločitvijo, obotavljajo se podpisati pogodbe, najemajo različne druge gradbene ekipe, ki so cenejše samo na videz in strokovno nekaterih opravil ne morejo opravljati. Gradbene materiala je dovolj, le dela ni za številne izvajalce, ki imajo zdaj v Posočju samo ljudi, ki sklepajo pogodbe z občani, to pa gre, kot rečeno, počasi. Gradbene odbore v krajevnih skupnostih, ki so postali resnični samoupravni nosilci celotne dejavnosti, čaka tako zdaj težko delo, ki pa ga bo treba opraviti v najkrajšem času. Obnovitveni načrti so končani, rok in ugodnosti prvotnih cen pa se iztečeta 30. novembra. Zdaj je najvažnejše prezimovanje, oskrbeti vsem ljudem zidano zavetje je prva naloga občinskega odbora, kjer na najrazličnejše zahteve, prošnje in negodovanja nenehno pojasnjujejo, da morajo zagotoviti streho, ne rešujejo pa lastnine. Gradbena dela na Bovškem, na levem bregu Soče ter na najbolj ogroženem območju v Robidišču, ki ga obnavljajo s solidarnostnimi sredstvi, so v polnem zamahu, v naslednjih dneh pa bodo izvajalci dobili tudi naročila za obnovo tristo domov socialno šibkih občanov. Družbeni objekti bodo prav zato morali za enkrat še počakati, razen šolskega centra v Tolminu, ki bo nared v prihodnjem šolskem letu. Za Breginj so tudi že sprejeli zazidalni načrt za nove zgradbe, v kratkem bodo razgrnili osnutek za Podbelo in Kobarid, čez dober mesec pa še za devet novih naselij. Delavci elektrogospodarstva Slovenije bodo namesto tradicionalnih športnih iger deset dni pregledovali, popravljali in obna-

vljali električno omrežje ter pripravljali priključek za televizijski pretvornik nad Breginjem. Pomoč prihaja, kar pa je bilo doslej samo obljub, ne gre krivdo za neizpolnjevanje pripisovati darovalcem, marveč pomanjkljivostim v organizaciji usmerjanja, ki je pretežko breme za peščico delavcev na občini Tolmin. Skratka, v Posočju postaja ob izteku poletja vse bolj živahno in čeprav so po potresu nastale še nekatere zamude, ni še nič zamujenega, le če bodo ljudje pohiteli s podpisovanjem pogodb in dokončnimi odločitvami, kako obnoviti njihove domove. To bo tako rekoč čez noč sicer težko, vendar je nujno.»³⁷

Riba Faronika³⁸ je ponovno udarila z repom v septembru. Tomaž Terček je 12. septembra ponovno poročal o neprespanih noči, vendar je tokrat iz poročila razvidno, da se krajani niso vdali v brezupno usodo, ampak so takoj po potresu prijeli za delo:

»Številni prebivalci Posočja in Breginjskega kota minulo noč niso spali. Mrzlo jutro jih je spet našlo v šotorih, v avtomobilih in na prostem, kajti po treh potresnih sunkih včeraj pozno popoldne in po enem v zgodnjih davišnjih urah je strah, ki v štirih mesecih od katastrofalnega potresa 6. maja še ni povsem izplahnel, dobil nove razsežnosti. Ponovila se je vznemirljiva noč, polna negotovosti, sončen dan pa je odkril številne nove rane celo tam, kjer so se komaj začele celiti stare. Pripadniki jugoslovanske ljudske armade in taborniki so prvi prihiteli na pomoč s šotori in drugo opremo, davi pa je odšlo na potresno območje od vasi do vasi okrog dvajset gradbenih strokovnjakov, da bi na kraju samem ugotovili stanje in novo škodo. Ta ni majhna, saj so se vsepovsod podirale strehe, rušili so se dimniki, padala je kritina, številne stare razpoke so se razširile. Kljub temu malodušja in preplaha med domačini ni, vsepovsod so poprijeli za delo in življenje teče skoraj normalno. Najhuje je spet prizadet Breginjski kot in vas Podbela, kjer bo zaradi včerajšnjega potresa verjetno treba porušiti tudi nekaj hiš, ki so bile prej predvidene za popravilo. Na levem bregu Soče, v Kamnem, Volarjih, Ladrah in Smasteh so v mnogih hišah, ki so jih znotraj že adaptirali in zacelili razpoke, te ponovno zazijale. V Ladrah je tudi dobesedno zrešetal nekaj streh in razmajalo ostrešja, dve hiši, ki so jih domačini sami popravili z vezanjem, pa sta zopet razpokani. Podobna slika je v Kredu.»³⁹

Sledil je pogovor z Antonom Ladavo, predsednikom občinske skupščine Tolmin, in s predsednikom odbora za odpravo posledic potresa.

Ob septembrskih potresih so pripravili tudi prispevek, kako pomembna je pri naravnih nesrečah pomoč radioamaterjev, ki obveščajo javnost o dogajanju in prebivalce v prizadetih krajih o ukrepih občinskega štaba.⁴⁰ Kmalu se je začelo odstranjevanje najbolj nevarnih objektov:

»Po deževni noči, ki je prebivalcem potresnih področij v Posočju prinesla še dodatne skrbi, predvsem pa malo spanja, je jutro našlo skoraj vse na delu. Po navodilih štaba civilne komisije občine Tolmin, seveda po predhodni odločitvi posebne strokovne komisije, so začeli z odstranjevanjem najbolj nevarnih objektov. Delavci domačega gradbenega podjetja Posočje so tako že danes odstranili precej takih poslopij. To seveda pomeni, da se bo lahko

³⁷ TV Dnevnik, 30. 8. 1976.

³⁸ Dolenc: Potres kot motiv v slovenski književnosti, str. 351. – S Tolminskega, iz Baške grape, izvira prastara balada o ribi Faroniki, ki nosi zemljo in s treslajem repa povzroči potres ali povodenj.

³⁹ TV Dnevnik 1, 12. 9. 1976.

⁴⁰ TV Dnevnik 2, 15. 9. 1976.

kmalu začel uresničevati sklep o čim hitrejši novi graditvi, pa naj si bodo to zasilna ali trajna bivališča. Prav komisija, ki ima nalogo najti načine, kako tem ljudem najhitreje pomagati, je nedvomno pred najbolj nevhvaležno in seveda tudi najbolj odgovorno nalogo. Čeprav so bili skoraj vsi prebivalci maja po prvem potresu proti gradnji barak, pa so sedaj veseli tudi takih bivališč. Tako so v Breginju danes vselili, v sicer nedokončano barako, šestdeset občanov, drugi pa bodo morali še precej noči preživeti v avtomobilskih prikolicah. Teh pa je še vedno premalo, saj je spisek komisije o hišah, v katerih je bivanje življenjsko nevarno, vedno širši, šotori pa so kaj slabo zatočišče, saj je čez dan ponovno začelo deževati. V Breginju in Podbeli pa so začeli postavljati tudi zasilne hleve, kar je za občane še kako pomembno, saj je za številne živinoreja edini vir zaslužka. Občani kljub dežju hite graditi in obnavljati, saj nihče ne ve, kaj bo prinesel jutrišnji dan. Že zjutraj je začela pritekati tudi pomoč, ki jo kolektivi iz vse Slovenije pošiljajo na Tolminsko, še največ je avtomobilskih prikolic. Nasploh pa lahko zaključim svoje poročilo z ugotovitvijo, da v vaseh vse poteka, kot so se dogovorili sinoči na seji občinskega štaba za civilno zaščito.»⁴¹

Začelo se je postavljanje montažnih hiš in do konca meseca lahko v novicah sledimo poročanju o obnovi in pomoči prebivalstvu.⁴² Prvega oktobra so delavci Splošnega gradbenega podjetja iz Nove Gorice v Breginju končali prve ploščadi za montažne hiše.⁴³ Na začetku oktobra je dela oviralo deževje,⁴⁴ vendar je že proti koncu meseca lepo vreme lahko obnovitvena dela celo pospešilo,⁴⁵ dokler ni novo deževje v novembru gradnjo močno otežilo, obnovitvena dela so potekala v nemogočih okoliščinah, dežju in blatu,⁴⁶ hribe je že pokrtil sneg.⁴⁷ Sredi novembra so vseeno lahko poročali, da se obnova približuje koncu⁴⁸ in z njimi postavljanje montažnih hiš, ki sta jih izdelovala Marles in Jelovica.⁴⁹ Po prazniških konec novembra so decembra delovišča ponovno oživila, nadaljevala se je obnova poškodovanih objektov, pri čemer so 103 hiše dobile svoje stanovalce,⁵⁰ obnova se je nadaljevala tudi v naslednjem letu.⁵¹

Leto dni po potresu je barvni posnetek pokazal drugačno podobo Breginja.⁵² Spremenila se ni samo zunanja podoba z montažnimi hišami namesto porušениh zidanih, ljudje so se morali spoprijeti z vsemi novimi spremembami, kot sta v mikrofonski povedala dva starejša Breginjca (TV Dnevnik 1, 13. maj 1977): »Ja, saj, jaz sem si mislil, kaj bo. Vam povem odkritosrčno, že šestega maja so našo hišo z 'rudečim, rudečim' pobarvali. In potem, kaj.«⁵³ Na tem mestu so v prispevek vrinjeni črno-beli posnetki, ki jih je Joco Žnidaršič posnel med potresom 15.

⁴¹ TV Obzornik, 16. 9. 1976.

⁴² TV Dnevnik 1, 17. 9. 1976; TV Obzornik, 18. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 18. 9. 1976; TV Dnevnik 2, 18. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 19. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 20. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 21. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 22. 9. 1976; TV Dnevnik 25. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 26. 9. 1976; TV Dnevnik 1, 28. 9. 1976.

⁴³ TV Dnevnik 1, 1. 10. 1976.

⁴⁴ TV Obzornik, 2. 10. 1976.

⁴⁵ TV Dnevnik 1, 22. 10. 1976.

⁴⁶ TV Dnevnik 1, 5. 11. 1976.

⁴⁷ TV Dnevnik 1, 14. 11. 1976.

⁴⁸ TV Dnevnik 1, 14. 11. 1976.

⁴⁹ TV Obzornik, 13. 11. 1976.

⁵⁰ TV Dnevnik 1, 3. 12. 1976.

⁵¹ TV Dnevnik 1, 4. 1. 1977; TV Dnevnik 2, 31. 1. 1977; TV Dnevnik 1, 23. 4. 1977; TV Dnevnik, 6. 5. 1977.

⁵² TV Dnevnik 1, 13. 5. 1977.

⁵³ Hiše, ki so dobile rumeno oznako (krog, kvadrat, križec), so komisije potrdile za obnavljanje, medtem ko so bile hiše, označene z rdečo, namenjene za rušenje. Pod fotografijo v *Potresnem zborniku* (str. 157), ki prikazuje označevanje hiše z rdečo oznako, stoji zgovoren naslov: »Zapisana smrti«.

septembra 1976. Na posnetku se sliši znameniti stavek Staneta Gropa: »*Joco, snemaj!*«, medtem ko se hiše rušijo in zvonik nevarno maje. »*Jaz ne vem, če sem bom privadil. Prav težko bo. Zato, ker imam še polje s te strani. Zdaj, hodi sem in hodi tja tisto ovco 'fotrat', pol ure tja, pol ure sem. Prav težko. Zato, ker je navajeno delat, veste, iti ven, tja, sem, in zdaj smo, kot da bi bili izgubljeni, hodimo sem in tja kot izgubljene ovce.*« V tem delu prispevka vidimo moža, ki pelje težek ročni voziček, na katerega je naložil gnoj. Med ruševinami so kokoši poiskale vodo v strugi nekdanjega potoka. »*Malo težko je, ta prelom, tudi ker je zdaj porušeno. Kar smo bili prej navajeni, zdaj na novo vse, je težko še nam drugim, jaz nisem toliko mlad, pa še mladi težko prenašajo to reč, starejši pa še bolj težko.*« Nadaljuje drugi krajan, ki izrazi svojo hvaležnost solidarnim ljudem:

»*Ja, jaz vam povem, ampak kar odlično. Veste kaj, eni pravijo, da se ne morejo navaditi, ampak več govorijo, kot pa je resnica. Ker, poslušajte me vi, noben ni imel takšnih ugodnosti. Veste, kaj to je, ker drv nimam kam spraviti. Gotovo mi drugi smo bili navajeni, kakor na primer, jaz sem imel prej eno kravico in potem sem imel zajce, sem imel kokoši in potem sem imel podstrešje za drva, da sem jih lahko tam žagal, ko je bilo slabo vreme, in prekrožil in skladal in podobno. Tako smo imeli večjo udobnost za tisto, pač pa kakor so te hiše tukaj, so popolnoma v redu, to se moramo drugim zahvaliti vsi, da so nas tako hitro spravili pod streho. Pa vsak dan je bilo slabo vreme. Sem gledal skozi okno, me je kar srce bolelo, veste, sem si mislil, ja, tisti ubogi ljudje še delati ne morejo, in tudi če delajo, je 'težkoča' to, veste, v slabem vremenu delat za delavca. Ga zebe v roke in podobno, vem, saj sem bil delavec, odkar sem se rodil.*«

Zaključek

Krizna obdobja v primerih naravnih nesreč navadno pokažejo, kako je pomembno, da so ljudje hitro in pravilno obveščeni o dogajanju in ukrepih ob naravnih nesrečah. To je še posebej pomembno ob večjih naravnih nesrečah, ki v ljudeh vzbudijo preplah, negotovost in občutek življenjske ogroženosti ter tudi neučakanosti v željah po informacijah. RTV Ljubljana je leta 1976 takoj poročala o potresu in hkrati opravila zelo pomembno vlogo obveščanja prebivalstva in pomoči prizadetemu prebivalstvu. Gledalce in poslušalce je še več kot leto dni tudi redno obveščala o obnovi Posočja ter pomoči in solidarnosti do prebivalcev, ki so utrpeli škodo v potresu.

Kratek pregled in predstavitev posameznih prispevkov sta nam pokazala, da podatke o poročanju radia in televizije o potresu leta 1976 hranita radijski in televizijski arhiv. V Arhivu Televizije Slovenija lahko podatke o prispevkih poiščemo v besedilih oddaj, filmskih in zvočnih zapisih. Ker smo bili omejeni tako časovno kot tudi prostorsko, smo izbrali le posamezne prispevke. Pri izboru prispevkov smo se trudili, da nekateri daljši opisi ne bi bili preveč dolgočasni, in si prizadevali obdržati nekakšen dramaturški lok dogajanja. Poročanje o hudih naravnih nesrečah je prav gotovo v vseh medijih zelo čustveno obarvano, zato smo tudi mi pri opisu dogajanj poskušali ujeti tisto napetost, strah, negotovost, ki je zavladata po majskem potresu, in iz novic ujeti tudi umirjanje negativnih čustev, ki so se zlila v prizadevanje za čim hitrejšo obnovo. Zato smo se odločili, da na nekaterih mestih navedemo nekoliko daljše citate, za katere smo menili, da ustrezno povzemajo dogajanje v trenutkih največje negotovosti. Izjemno težko je bilo opisati vsebino in sliko posameznih prispevkov, saj so filmski snemalci ujeli v kamere trenutke, ki se bodo na filmskih trakovih prelili v spomin naslednjih generacij. Poleg neverjetnih portretov ljudi in njihovih pričevanj so poleg objektov, ki jih ni več, poleg vasi, ki so izginile oziroma se neponovljivo spremenile, ujeli tudi življenje, ki se je za vedno poslovilo, in ga hranijo samo še

arhivi. Spomini na dogodek bledijo in ljudje umirajo. Če hočemo ohraniti spomin na te dogodke in ljudi, se moramo zavedati, da je petdesetletnica potresa mogoče zadnja priložnost, da pokažemo posnetke širši javnosti in da se mlajše generacije seznanijo s pričevanji njihovih staršev in starih staršev. Pogovori o dejavnostih ob obletnici že potekajo z nekaterimi kulturnimi ustanovami, muzeji in arhivi. Večina posnetkov je že digitalizirana. Digitalizacija naj bi zagotavljala varno hrambo in lažji dostop do gradiva. Nekateri prispevki, med drugim tudi prispevki o potresu leta 1976, so dostopni širši javnosti na portalu www.euscreen.eu, kjer si jih lahko bralci tudi ogledajo.⁵⁴

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Arhiv TVS, Oddaje, 19. 11. 1976–6. 7. 1976, APR – Poročilo o potresu, 6. 5. 1976.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 1. 10. 1976, SI_RTV_KFD 2829/I/2. Tolminsko: obnova Posočja – delavci Splošnega gradbenega podjetja Gorica v Breginju končali prve ploščadi za montažne hiše.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 12. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2809/1, 1 a. Tolminsko: nov potres v Posočju.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 13. 5. 1977, SI_RTV_KFD 3057/I/6, Leto dni po potresu.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 14. 11. 1976, SI_RTV_KFD 2873/4. Vreme: zasnežene gore, drevesa.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 17. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2815/I/1, 1 a. Tolminsko: poročilo s potresnega območja, postavljanje montažnih hiš.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 17. 9. 1977, SI_RTV_KFD 3185/I/5. Kobarid: nov zdravstveni dom.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 18. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2816/I/2, 2 a. Tolminsko: pomoč.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 19. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2917/3. Tolminsko: položaj.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 20. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2818/I/3, KFD 2818/I/5. Tolminsko: obnova Posočja.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 21. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2819/I/3. Tolminsko: obnova.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 22. 10. 1976. SI_RTV_KFD 2850/I/1. Tolminsko: lepo vreme pospešilo obnovitvena dela.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 22. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2820/I/4. Tolminsko: obnova po potresu – načrti gradnje.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 23. 4. 1977, SI_RTV_KFD 3037/I/3. Tolminsko: delovne akcije v Posočju.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 25. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2823/I/5, 5 a. Tolminsko: obnova Posočja.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 26. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2824/5. Tolminsko: stanje, obnovitvena dela, pomoč vojakov.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 28. 9. 1976. SI_RTV_KFD 2826/I/2. Tolminsko: gradnja in obnova Posočja.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 3. 12. 1976, SI_RTV_KFD 2893/I/2. Danes v Posočju, delovišča ponovno oživila.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 30. 8. 1976, SI_RTV_KFD 2796/2, 2a. Posočje: obnova.

⁵⁴ TV Dnevnik, 12. 9. 1976, TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, TV Dnevnik 1, 13. 5. 1977, TV Dnevnik 1, 18. 9. 1976, TV Obzornik, 28. 7. 1976.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 4. 1. 1977, SI_RTV_KFD 2927/I/4, 4 a. Posočje: solidar-
nost – o obnovi kmetijstva.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 5. 11. 1976, SI_RTV_KFD 2864/I/3. Tolmin: danes v
Posočju – obnovitvena dela potekajo v nemogočih okoliščinah, v dežju in blatu.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 6. 5. 1977, SI_RTV_KFD 3050/I/4. Posočje: leto dni po
potresu – obnova.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 1, 7. 5. 1976, SI_RTV_KFD 2678/I, T: 20478.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 14. 11. 1976, SI_RTV_KFD 2873/I/1. Posočje: obnova
gre h koncu.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 15. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2813/6, 6 a. Radioamaterji o
potresu.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 18. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2816/II/3. Delavci jeseniškega
splošnega gradbenega podjetja Sava sklenili pomagati na Tolminskem.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 31. 1. 1977, SI_RTV_KFD 2955/II/1, 1 a. perfo. Posočje:
danes, obnova hiš.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 6. 5. 1976, SI_RTV_KFD 2677/II, T: 20473.

Arhiv TVS, TV Dnevnik 2, 7. 5. 1976, SI_RTV_KFD 2678/II, T: 20480.

Arhiv TVS, TV Dnevnik, 7. 9. 1968, SI_RTV_KF 5909 5. Nova moderna šola v Ko-
baridu.

Arhiv TVS, TV Obzornik, 13. 11. 1976, SI_RTV_KFD 2872/2. Posočje: montažne
hiše, ki jih izdelujeta Marles in Jelovica.

Arhiv TVS, TV Obzornik, 16. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2814/7, 7 a. Tolminsko: poro-
čilo o stanju.

Arhiv TVS, TV Obzornik, 18. 9. 1976, SI_RTV_KFD 2816/1. Breginj, Tolminsko:
vojaki Ljubljanskega armadnega območja pomagali prizadetim v potresu.

Arhiv TVS, TV Obzornik, 2. 10. 1976, SI_RTV_KFD 2830/4. Tolminsko: obnova –
deževje ovira pri delu.

Arhiv TVS, TV Obzornik, 7. 5. 1976, SI_RTV_KFD 2678, T: 20476.

Mediateka RTV Slovenija, Ob potresu v Posočju, 7.–5.1976, SI_RTV_KP.GA1919.01.

Mediateka RTV Slovenija, Potres v Benečiji – Pengov, 7. 5. 1976, SI_RTV_
KP.GA1918.01.

Mediateka RTV Slovenija, Potres v Benečiji – Pengov, 7. 5. 1976, SI_RTV_
KP.GA1918.04.

Mediateka RTV Slovenija, Potres v Benečiji – Radioamaterji iz Pirana in radioa-
materji iz Italije, 7. 5. 1976, SI_RTV_KP.GA2003.01.

SPLETNI VIRI

TV Dnevnik, 12. 9. 1976, kfd 2809/1, SIRTVEUS_4149-1_septembrski_po-
tres_1976.mp4: www.euscreen.eu (dostop: 26. 9. 2024).

TV Dnevnik 1, 7.5.1976, KFD 2678/I/1, SIRTVEUS_D20_VKA4149_potres_1976_
d34_posocje.mp4: www.euscreen.eu (dostop: 26. 9. 2024).

TV Dnevnik 1, 13. 5. 1977, kfd 3057/I, SIRTVEUS_D19_VKA07643_potres_1976_
d33_breginj.mp4: www.euscreen.eu (dostop: 26. 9. 2024).

TV Dnevnik 1, 18. 9. 1976, KFD 2816/I/2, SIRTVEUS_D50_VKA4149_po-
tres_1976_posocje_solidarnost.mp4: www.euscreen.eu (dostop: 26. 9. 2024).

TV Obzornik, 28. 7. 1976, KFD 2762/2, SIRTVEUS_4149-1_robdisce-obnova_
vasi_robdisce_po_potresu_v_breginjskem_kotu.mp4: www.euscreen.eu (dostop: 26. 9. 2024).

LITERATURA

Dolenc, Janez: Potres kot motiv v slovenski književnosti. V: *Potresni zbornik* (ur.
Janez Dolenc). Tolmin: Temeljna kulturna skupnost Tolmin, 1980, str. 351–365.

Jan, Stane: Potresni bilten Informacija in druga sredstva obveščanja. V: *Potresni zbornik* (ur. Janez Dolenc). Tolmin: Temeljna kulturna skupnost Tolmin, 1980, str. 451–453.

Martelanc, Tanja: Občinski odbor za ugotavljanje in odpravo posledic potresa na Tolminskem: arhivski dokumenti o obnovi Posočja po katastrofalnem potresu v letu 1976. V: *Arhivi: glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije* 45 (2022), št. 1, str. 99–114.

Orožen Adamič, Milan: Učinki potresa leta 1976 v Posočju. V: *Potresni zbornik* (ur. Janez Dolenc). Tolmin: Temeljna kulturna skupnost Tolmin, 1980, str. 81–122.

Ribarič, Vladimir: Potresi v Furlaniji in Posočju leta 1976, kratka seizmološka zgodovina in seizmičnost obrobja vzhodnih Alp. V: *Potresni zbornik* (ur. Janez Dolenc). Tolmin: Temeljna kulturna skupnost Tolmin, 1980, str. 17–80.

Štradjot, Lojze: Radio Ljubljana poroča o potresu. V: *Potresni zbornik* (ur. Janez Dolenc). Tolmin: Temeljna kulturna skupnost Tolmin, 1980, str. 454–455.

SUMMARY

ARCHIVES OF THE TELEVISION SLOVENIA AND ARCHIVAL MATERIAL ON THE REPORTING OF RADIOTELEVISION LJUBLJANA ON THE 1976 EARTHQUAKE IN THE SOČA VALLEY REGION

The first preserved film recording of the earthquake is a contribution by Tomaž Terček, who reported for Television Ljubljana from Tolmin and Kobarid. Several contributions followed the first report that day. In some contributions, only the text notes have been preserved, while contributions made on film have been digitized and are available in the catalogue of the Mediateka RTV Slovenia – Digital Archives. Around midnight on May 7, 1976, the first radio team headed for the earthquake site, and at half past one, they sent the first telephone report from the scene to Ljubljana. This news was already audible to listeners two or three minutes later. The first recordings of interviews with residents of the Most na Soči area were made public at half past three in the morning. Everyone described how they ran out of their homes terrified and slept by a fire. Film and radio teams also monitored the events near the epicentre in neighbouring Friuli. More information is provided about the reporting from the first day along with three subsequent contributions. The first is about the reconstruction that took place in the middle of summer and gave people hope anew; the second is about the aftermath of the September earthquake that caused further damage; and the third is a recording made a year after the disaster. Due to the lack of the original image and sound, the story purposefully employs longer quotes, which we attempted to use in order to accurately convey the anxiety, dread, and uncertainty among those impacted by the natural disaster.